

Justitiekottets betänkande

1977/78:6

med anledning av motion om omröstningsreglerna i brottmål

Motionen

I motionen 1975/76:1094 av Håkan Winberg (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av 29 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken att vid däri angiven omröstning villkorlig dom och skyddstillsyn anses lindrigare än fängelse, ungdomsfängelse och internering.

Enligt motionären måste rimligen villkorlig dom och skyddstillsyn anses som lindrigare påföljder än fängelse och likaså bör dessa påföljder anses lindrigare än ungdomsfängelse och internering. Vid tillämpningen av ifrågakvarande omröstningsbestämmelse skall emellertid ingen av de nämnda påföljderna anses lindrigare än någon annan. Stadgandet bör därför enligt motionären ses över.

Gällande ordning m. m.

Enligt 1 kap. 4 § andra stycket brottsbalken (BrB) är fängelse att anse som en svårare påföljd än böter och disciplinstraff. Därutöver ger BrB inte några generella föreskrifter om olika påföljders inbördes svårhetsgrad (jfr 36 kap. 6 § BrB).

I 29 kap. 3 § tredje stycket rättegångsbalken (RB) ges regler om röstberäkningen vid avgörandet av brottmål i hovrätt och högsta domstolen. Huvudregeln vid lika röstetal är att den lindrigaste meningen skall gälla. För vissa fall stadgas dock företräde för den mening som fått hälften av rösterna och bland dem ordförandens. Vid lika röstetal gäller sålunda enligt lagrummet ett system med utslagsröst för ordföranden "vid särskild omröstning, huruvida villkorlig dom skall meddelas eller skyddstillsyn, ungdomsfängelse eller internering ådömas eller förordnande meddelas om överlämnande till särskild vård, så ock eljest, då ej någon mening kan anses som lindrigare". Bestämmelsen, som omarbetades i samband med införandet av BrB:s påföljdssystem (prop. 1964:10, 1LU 3, rskr 79), fick sin nuvarande lydelse genom 1976 års lagstiftning om lekmanamedverkan i hovrätt och kammarrätt (prop. 1975/76:153, JuU 44, rskr 396). Stadgandet gavs plats som tredje stycke i paragrafen genom lagstiftning år 1975 (prop. 1975/76:64, JuU 18, rskr 124).

Av intresse i sammanhanget är reglerna om reformatio in pejus i 51 kap. 25 § RB, dvs. förbudet att ändra en dom till den tilltalades nackdel i anledning av talan som fullföljts av den tilltalade eller av åklagaren till hans förmån. I

bestämmelsen, som fick sin nuvarande utformning i samband med införandet av BrB:s påföljdssystem, stadgas till en början förbud för högre rätt att i den nyss nämnda situationen "döma till brottspåföljd, som är att anse som svårare än den, vartill underrätten dömt". Vidare stadgas att om den tilltalade av underrätten dömts till fängelse, hovrätten får förordna om villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller överlämnande till särskild vård. Under samma förutsättning får hovrätten också jämte villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård enligt barnavårdslagen döma till böter. Har underrätten meddelat sådant förordnande, får hovrätten döma till annan påföljd.

I anslutning till detta stadgande uttalade departementschefen (prop. 1964:10 s. 152) att en objektiv jämförelse med hänsyn till svårhetsgrad mellan straff och övriga påföljder i stor utsträckning inte är möjlig. Utbyte av fängelse mot villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller överlämnande till särskild vård föreslogs därför kunna ske utan hinder av förbudet mot ändring till den tilltalades nackdel. Enligt departementschefen borde hovrätten likaså, då underrätten meddelat villkorlig dom eller dömt till skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller överlämnande till särskild vård, kunna ådöma vilken annan påföljd som helst.

Här bör även nämnas regleringen i 31 kap. 10 § RB av den tilltalades skyldighet att ersätta rättegångskostnader i högre rätt. Enligt lagrummet, vilket också omarbetades i samband med BrB:s införande, skall denna skyldighet bestämmas med hänsyn till rättegången i den högre instansen. Därvid skall högre rätts dom anses som fällande enbart då den tilltalade döms till påföljd som är att anse som svårare än den vartill lägre rätt dömt eller, om han frikänts av lägre rätt, finnes ha begått brottet eller av honom fullföljd talan inte leder till ändring i den överklagade domen. I anslutning till att stadgandet föreslogs bli anknutet till uttrycket att svårare påföljd ådöms uttalade departementschefen (prop. 1964:10 s. 150) att därigenom inte avsågs att frångå ståndpunkten, att ett utbyte av straff mot annan påföljd eller omvänt i regel inte är att anse som skärpning. Han tillade bl. a. att stöd för denna bedömning torde kunna hämtas i reglerna i 51 kap. 25 § RB.

Efter genomförandet av den förut nämnda lagstiftningen om lekmanamedverkan i hovrätt och kammarrätt, vilken trädde i kraft den 1 januari i år, gäller som huvudregel att hovrätt i brottmål är domför med tre lagfarna domare och två nämndemän. Hovrätten kan också sammanträda i en större sammansättning med fyra lagfarna domare och tre nämndemän. Om hovrätten inlett huvudförhandling med sådan förstärkt sammansättning behåller den sin domförhet även om en lagfaren domare eller en nämndeman eller båda lämnar rätten under förhandlingen. Förekommer ej anledning att döma till svårare straff än böter, är hovrätten domför även med enbart fyra eller fem lagfarna ledamöter (2 kap. 4 § RB).

Enligt huvudregeln i 3 kap. 6 § RB om högsta domstolens sammansättning är avdelning av högsta domstolen domför med fem ledamöter. Fler än sju får

ej sitta i rätten.

Till belysning av motionsspörsmålet kan hänvisas till rättsfallet SvJT 1970 rf s. 50. I det fallet dömdes en person av underrätten för grov förskingring m. m. till fängelse 1 år 2 månader. I hovrätten röstade två ledamöter, däribland ordföranden, för fängelse 10 månader medan de två övriga röstade för villkorlig dom. Synbarligen i strid mot omröstningsreglerna kom hovrättens dom att utfärdas i enlighet med den sistnämnda meningen.

Även de förut nämnda bestämmelserna om tilltalads kostnadsansvar och om reformatio in pejus har vållat tillämpningssvårigheter. Regelkomplexet har också kritiserats i den rättsvetenskapliga litteraturen (se Welamson i Festskrift till Ivar Agge s. 406 ff och Welamson Rättegång VI s. 72 ff).

Pågående utredningar

Rättegångsutredningen

Enligt regeringens bemyndigande i februari i år har chefen för justitiedepartementet tillkallat en kommitté, rättegångsutredningen (Ju 1977:06), med uppdrag att göra en översyn av rättegångsförfarandet vid allmän domstol (Dir. 1977:10 och 1977:91). Översynen syftar till att göra förfarandet vid allmän domstol mera flexibelt samt såvitt möjligt snabbare och billigare utan att befogade rättssäkerhetskrav sätts åt sidan. Kommitténs uppdrag går inte ut på en fullständig översyn av RB:s hela regelsystem; uppdraget gäller närmast bestämmelserna om förfarandet i rättegången.

Ungdomsfängelseutredningen

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades år 1974 sakkunniga, ungdomsfängelseutredningen (Ju 1974:16), för att utreda frågor i anslutning till avskaffande av påföljden ungdomsfängelse. Utredningens betänkande, som beräknas bli framlagt i slutet av innevarande år, väntas innehålla förslag till ett stort antal ändringar berörande nästan hela påföljdssystemet enligt BrB.

BRÅ:s arbetsgrupp för kriminalpolitik

Inom brottsförebyggande rådets arbetsgrupp för kriminalpolitik pågår ett brett upplagt arbete med en översyn av BrB:s påföljdssystem. Översynen berör särskilt bl. a. frågan om olika påföljdernas inbördes svårhet samt omröstningsregeln i 29 kap. 3 § RB och regeln om reformatio in pejus i 51 kap. 25 § samma balk. Resultatet av översynen kommer att läggas fram under innevarande höst.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från justitiekanslern, riksåklagaren, hovrätten för Västra Sverige, Sveriges advokatsamfund och Sveriges domareförbund.

De flesta av remissinstanserna intar en positiv ställning till motionsförslaget. Riksåklagaren avstyrker bifall till motionen.

Justitiekanslern (JK) anser att goda skäl talar för en ändring av omröstningsreglerna i enlighet med motionärens förslag. Enligt JK kan det finnas anledning att vid de överväganden som bör föregå en sådan ändring uppmärksamma även andra jämförelser mellan olika påföljder än dem som motionären särskilt pekat på.

I sitt yttrande uttalar JK att det måhända inte generellt kan påstås att villkorlig dom och skyddstillsyn är mildare påföljder än fängelse. Skall t. ex. i skyddstillsynen ingå behandling i anstalt kan ett kortare frihetsberövande i form av fängelse enligt JK vara av samma svårhetsgrad. Inte heller kan det enligt JK uteslutas att ett kort fängelsestraff i något fall från den dömdes synpunkt kan vara att föredra framför skyddstillsyn eller villkorlig dom jämte böter eller enbart skyddstillsyn, med den övervakning som denna påföljd medför. Skyddstillsyn kan ju vara förenad med föreskrifter som innebär avsevärda inskränkningar i den dömdes frihet. – JK anser emellertid att det förhåller sig så att fängelse i allmänhet är en svårare påföljd än villkorlig dom och skyddstillsyn. Likaså anser han att ungdomsfängelse och internering måste betraktas som svårare påföljder än villkorlig dom och skyddstillsyn.

Riksåklagaren (RÅ) avstyrker bifall till motionen. I sitt yttrande redogör RÅ inledningsvis för bestämmelserna om reformatio in pejus. Han konstaterar att regleringen innebär att vissa påföljder inte kan anses lindrigare än andra samt att utformningen av den aktuella omröstningsregeln måste ses mot denna bakgrund.

I yttrandet anför RÅ vidare bl. a. följande:

Man kan med visst fog ställa frågan om lagstiftningen om påföljders relativa svårhet till alla delar har stöd i det allmänna rättsmedvetandet. Överklaganden i påföljdsfrågor tyder i många fall närmast på motsatsen. Det förefaller sålunda som fängelse ofta anses mindre strängt än de inom vissa gränser tidsbestämda påföljderna ungdomsfängelse och internering. Vidare tycks man i allmänhet anse villkorlig dom och skyddstillsyn, även om dessa påföljder förenats med böter, som lindrigare än fängelse. När det gäller villkorlig dom ter sig detta naturligt. Denna reaktion har karaktären av en villkorlig påföljdseftergift; den dörnde står inte under övervakning och kan inte heller erhålla föreskrifter angående sin livsföring under prövotiden utom beträffande tid och sätt för betalning av skadestånd. Huruvida samma synsätt generellt kan tillämpas på skyddstillsyn är däremot tveksamt. Denna påföljd är avsedd att vara en behandlingsform. Påföljden förutsätter övervakning under en prövotid, vilken efter behov kan förlängas, och påföljden kan förenas med föreskrifter beträffande den dömdes livsföring. En skyddstillsyn kan således innebära ett betydelsefullt ingrepp i den enskildes liv. Härtill kommer att skyddstillsyn i vissa fall kan kombineras med anstaltsbehand-

ling. Har påföljden den utformningen och är alternativet ett kortvarigt frihetsstraff är det tveksamt om man kan hävda att skyddstillsynen innebär en mildare reaktion.

Med hänsyn till det samband som råder mellan regeln om ordförandes utslagsröst i vissa fall vid omröstning och reglerna om reformatio in pejus skulle en ändring av enbart omröstningsreglerna innebära att systematiken i lagstiftningen bryts. Frågan blir då om det är av behovet påkallat att även justera bestämmelsen i 51 kap. 25 § RB. Den kritik som i litteraturen riktats mot reglerna om reformatio in pejus synes mera ha tagit sikte på den principiella lösningen än den praktiska tillämpningen utom möjligen när det gäller den tilltalades kostnadsansvar. Såvitt jag har mig bekant iakttar domstolarna tillbörlig försiktighet när det gäller att på talan av enskild utbyta en påföljd mot en annan som med ett naturligt betraktelsesätt framstår som strängare.

Härefter uttalar RÅ att motionären enligt RÅ:s mening ser problemet ur en alltför begränsad synvinkel samt att det utan närmare utredning är svårt att överblicka vilka följder en partiell ändring skulle kunna få för systematiken. Frågan huruvida utbyte av en påföljd mot en annan kan anses som reformatio in pejus bör enligt RÅ ses i ett vidare perspektiv, där olika konsekvenser av lagstiftningen måste bedömas. Mot den nu nämnda bakgrunden anser RÅ det därför lämpligare att hela problematiken övervägs i ett sammanhang.

Hovrätten för Västra Sverige tillstyrker att frågan om skilda påföljders svårhet vid tillämpningen av RB:s omröstningsregler och vissa därmed sammanhängande frågor blir föremål för översyn. Hovrätten anser dock att den av motionären föreslagna metoden att komma till rätta med de aktuella olägenheterna knappast är tillfredsställande. Hovrätten pekar särskilt på att det vore oegentligt att genomföra en ändring beträffande villkorlig dom och skyddstillsyn och underlåta att ta ställning till motsvarande problem i fråga om förordnande att den dömd skall överlämnas till särskild vård. Härvidlag uttalar hovrätten att till den senare gruppen av förordnanden hör å ena sidan beslut att en underårig skall ställas under övervakning av barnavårdsnämnden i stället för att dömas till fängelse, å andra sidan beslut att någon skall tagas om hand för sluten psykiatrisk vård i stället för att dömas till ett kanhända ganska kortvarigt fängelsestraff.

Det bör enligt hovrättens mening inte heller komma i fråga att man gör den begärda ändringen av 29 kap. 3 § RB utan att överväga en motsvarande ändring av reglerna om reformatio in pejus i 51 kap. 25 § RB eftersom det råder ett nära samband mellan dessa bestämmelser.

Hovrätten anför härtill vidare bl. a.:

Förbudet mot reformatio in pejus är liksom regeln om att den lindrigare meningen skall väljas vid lika röster ett uttryck för principen att den tilltalade allmänt sett skall vara gynnad i brottmålsprocessen. Förbudet är emellertid modifierat på så sätt att hovrätten har stora möjligheter att välja brottspåföljd som enligt allmänt betraktelsesätt är strängare än den av tingsrätten bestämda. Att en tilltalad, som av tingsrätten har dömts till skyddstillsyn och i hovrätten yrkat att i stället bli dömd till villkorlig dom, på sin egen talan kan

bli dömd till fängelse eller internering, strider med största säkerhet mot vad den tilltalade anser rimligt och är enligt hovrättens mening knappast förenligt med allmän rättsuppfattning. – Även kostnadsregeln i 31 kap. 10 § 1 st. 2 meningens RB bör dras in i övervägandena.

Den av motionären väckta frågan rymmer, som framgår av det sagda, åtskilliga komplikationer, och en ändring i den riktning han föreslår bör föregås av omsorgsfulla överväganden.

En lösning av problemet om påföljdernas svårhet skulle vara att låta saken bero på den tilltalades egen inställning. Vad denne själv yrkar skulle med denna tankegång vid omröstningen betraktas som den lindrigare meningen. På motsvarande sätt skulle varje ändring som står i strid med vad den tilltalade yrkar eller eljest säger sig önska anses falla under förbudet mot reformatio in pejus. Man kan helt säkert tänka sig fall där man inte heller med en sådan regel skulle komma till tillfredsställande resultat, exempelvis där två ledamöter röstar för slutna psykiatrisk vård, en för fängelse två månader och en för fängelse ett år. Denna lösning skulle i varje fall göra det nödvändigt för parterna och domstolen att under huvudförhandlingen fästa uppmärksamheten vid tänkbara påföljdsformer, så att domstolen vid överläggningen inte stannar i okunnighet om den tilltalades inställning. – Hovrätten anser sig inte kunna nu förorda den här diskuterade regeln men vill framhålla att den helt säkert skulle ansluta sig bättre än den gällande till rådande allmänna betraktelsesätt. Ingenting skulle hindra att regeln bleve tillämplig även vid val mellan å ena sidan enbart böter och å andra sidan fängelse eller annan påföljd, som enligt BrB kan ådömas för brott varå kan följa fängelse. Om den som har dömts till ett för honom kännbart bötesstraff i hovrätten yrkar en månads fängelse, kan det finnas anledning att både vid omröstning och med avseende på reformatio in pejus betrakta det begärda fängelsestraffet som lindrigare än det av tingsrätten utdömda bötesstraffet.

Hovrätten anmärker särskilt att den omröstningssituation som motionären åsyftar sällan kommer att inträffa, om regeringens proposition 1975/76:153 med förslag till lag om ändring i RB m. m., innehållande förslag om nämndemän i hovrätt, bifalles av riksdagen. (Lagstiftningen numera genomförd, se ovan s. 1.)

Advokatsamfundet tillstyrker bifall till motionen.

Domareförbundet intar en positiv ställning till motionen men framhåller samtidigt att motionen aktualiserar inte endast omröstningsreglerna i brottmål i övrigt utan ett flertal andra frågor av straffprocessuell art som måste lösas samtidigt. Som exempel härpå anför förbundet reglerna i 31 kap. 10 § RB om återbetalningsskyldighet vid fällande dom och bestämmelserna i 51 kap. 25 § RB om reformatio in pejus. Förbundet påpekar att det sistnämnda stadgandet hindrar en tilltalad, av tingsrätt dömd till höga böter, att i hovrätt yrka exempelvis skyddstillsyn eller fängelse, påföljder som i det enskilda fallet på goda grunder kan tänkas betunga den dömde mindre (se NJA 1967 s. 209), medan det däremot inte hindrar hovrätt att efter överklagande av den som fått villkorlig dom eller skyddstillsyn i stället döma till fängelse utan att någon part yrkat detta.

I sitt yttrande anför förbundet vidare bl. a. följande:

Att villkorlig dom och skyddstillsyn i den allmänna uppfattningen anses lindrigare än fängelse, ungdomsfängelse och internering synes obestridligt. Domareförbundet finner de nuvarande reglerna kunna leda till resultat som känns stötande för rättskänslan men vill dock framhålla att fängelse knappast under alla förhållanden kan anses som svårare påföljd än t. ex. skyddstillsyn med långtgående föreskrifter. Frågan är, som närmare berörs i det följande, mera komplicerad än den ytligt förefaller. Förbundet, som i princip instämmer med motionären, vill här belysa några av de många problem som kan uppkomma vid tillämpning av omröstningsreglerna.

Omröstningsreglerna i den i motionen tänkta situationen, där påföljdsvalet blivit fängelse, medför att särskild omröstning skall ske om bestämmande av straffet (NJA 1967 s. 181). De ledamöter, som i den första omröstningen röstat för skyddstillsyn eller för villkorlig dom, kan tänkas bestämma tiden för fängelse lågt. Se NJA 1974 s. 248, där två ledamöter i hovrätten först röstade för skyddstillsyn jämte 120 dagsböter och i den följande omröstningen bestämde utgången, fängelse en månad.

Om ändring sker i enlighet med motionen, bör klarläggas huruvida ordföranden har utslagsröst när två ledamöter röstar för villkorlig dom och två för skyddstillsyn. Vidare bör beträffande överlämnande till särskild vård – en mången gång mycket ingripande påföljd – anges, om ordföranden skall ha utslagsröst även i dessa fall.

Ett lika anmärkningsvärt resultat av omröstningsreglerna som det i motionen påtalade framgår av rättsfallet NJA 1968 s. 187. Vid omröstning i hovrätt röstade en ledamot för frikännande, en för 30 dagsböter och två, däribland ordföranden för villkorlig dom. Domen dikterades av de båda sistnämnda ledamöterna. ---

Omröstningsreglerna är överhuvudtaget svåra att tillämpa och bör förenklas så att vidlyftig rättsutredning kan undvaras i rena procedurfrågor. Såsom exempel på svårigheter i rättstillämpningen kan nämnas NJA 1969 s. 354 som gällde anstaltsbehandling jämlikt 28 kap. 9 § BrB och NJA 1974 s. 290 med fråga om omröstning beträffande förvisning, där HD analogivis tillämpade omröstningsreglerna i 29 kap. 2 § 3, 4 och 5 st. RB men där skiljaktiga meningar om röstningsproceduren förelåg. Jfr även SvJT 1970 rf. s. 50, där en uppenbart felaktig tillämpning av omröstningsreglerna förkommit utan att detta synes ha uppmärksammats.

Domareförbundet anmärker att det av motionären påtalade fallet kan bli av något mindre praktisk betydelse om lagändring sker i enlighet med propositionen 1975/76:153 med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m. eftersom där föreslås sådan ändring beträffande reglerna om domförhet i hovrätt att nästan i alla fall udda antal domare kommer att sitta i rätten vid prövning av sådana påföljdsfrågor som motionen avser. (Lagstiftningen numera genomförd, se ovan s. 1.)

Utskottet

I motionen 1975/76:1094 berörs en fråga om olika straffrättsliga påföljders inbördes svårhet. I motionsyrkandet efterlyses förslag till sådan ändring av 29 kap. 3 § andra stycket (numera tredje stycket) rättegångsbalken (RB) att vid däri angiven omröstning villkorlig dom och skyddstillsyn skall anses

lindrigare än fängelse, ungdomsfängelse och internering.

Utöver stadgandet i 1 kap. 4 § andra stycket brottsbalken (BrB), enligt vilket fängelse är att anses som en svårare påföljd än böter och disciplinstraff, saknas generella föreskrifter om olika påföljders inbördes svårhet. Frågan huruvida viss påföljd är att anse som lindrigare eller svårare än annan kan under handläggning av brottmål i överrätt aktualiseras i främst tre olika sammanhang. Det gäller tillämpningen av omröstningsbestämmelserna i 29 kap. 3 § tredje stycket RB, reglerna i 31 kap. 10 § RB om den tilltalades skyldighet att ersätta rättegångskostnader och reglerna i 51 kap. 25 § RB om förbud mot ändring av dom till den tilltalades nackdel. Dessa bestämmelser omarbetades i samband med införandet av BrB:s påföljdssystem och vilar på uppfattningen att det i stor utsträckning inte är möjligt att göra en objektiv jämförelse med hänsyn till svårhetsgrad mellan fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering och överlämnande till särskild vård.

I linje med det anförda gäller enligt det av motionären kritiserade stadgandet i 29 kap. 3 § tredje stycket RB ett system med utslagsröst för ordföranden vid särskild omröstning huruvida villkorlig dom skall meddelas eller skyddstillsyn, ungdomsfängelse eller internering ådömas eller förordnande meddelas om överlämnande till särskild vård, så ock eljest, då ej någon mening kan anses som lindrigare. På liknande sätt föreskrivs i 51 kap. 25 § RB relativt vittgående undantag från det i samma lagrum uppställda förbudet att ändra en dom till den tilltalades nackdel i anledning av talan som fullföljts av den tilltalade eller av åklagaren till hans förmån (förbudet mot reformatio in pejus). Utan hinder av förbudet kan sålunda fängelse bytas ut mot villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller överlämnande till särskild vård. Likaså kan högre rätt döma till vilken påföljd som helst, om underrätten meddelat villkorlig dom eller dömt till skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller överlämnande till särskild vård. Regleringen i 31 kap. 10 § RB om den tilltalades ersättningskyldighet för rättegångskostnader i högre rätt får ses mot samma bakgrund. Enligt lagrummet skall högre rätts dom anses som fällande – och därigenom grunda ersättningskyldighet – enbart då den tilltalade döms till påföljd som är att anse som svårare än den vartill lägre rätt dömt eller, om han frikännts av lägre rätt, finnes ha begått brottet eller av honom fullföljd talan inte leder till ändring i den överklagade domen.

Som belysts under utskottets remissbehandling av motionen har de av motionären berörda omröstningsreglerna vållat svårigheter i den praktiska tillämpningen, och de har – liksom regelkomplexet i övrigt – kritiserats i den rättsvetenskapliga litteraturen. Mot bakgrund av angivna svårigheter och då den nuvarande ordningen kan leda till resultat som framstår som stötande för den allmänna rättsuppfattningen finner utskottet att goda skäl föreligger för en översyn i enlighet med motionärens önskemål. Motionsspörsmålet har emellertid förlorat mycket av sin praktiska betydelse genom 1976 års lagstiftning om lekmanamedverkan i hovrätt och kammarrätt; vid prövning

av sådana påföljdsfrågor som motionen avser består hovrätt numera nästan alltid av ett udda antal domare, varför omröstningsproblem av det slag som anges i motionen mera sällan torde uppkomma. Å andra sidan kvarstår de praktiska olägenheterna vid tillämpningen av reglerna om reformatio in pejus och om den tilltalades skyldighet att ersätta rättegångskostnader i högre rätt med oförminskad styrka. En översyn av hela det här behandlade regelsystemet synes därför böra komma till stånd i lämpligt sammanhang.

Vid ställningstagande till frågan om riksdagen nu bör ta initiativ till ändringar i den nuvarande regleringen måste enligt utskottets mening beaktas pågående utredningsarbete rörande BrB:s påföljdssystem. Som angetts i det föregående väntas ungdomsfängelseutredningen inom kort lägga fram förslag till ett stort antal ändringar av påföljdsreglerna. Utformningen av påföljdssystemet överses också av brottsförebyggande rådets arbetsgrupp för kriminalpolitik. Resultatet av denna översyn, som f. ö. direkt tar sikte på bl. a. frågan om olika påföljders inbördes svårhet, kommer att läggas fram i höst. Både motionsspörsmålet och övriga därmed sammanhängande frågor kommer således att inom den närmaste tiden aktualiseras inom regeringens kansli. Med hänsyn härtill saknas enligt utskottets mening skäl till någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1975/76:1094.

Stockholm den 8 november 1977

På justitieutskottets vägnar

BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Lilly Bergander (s), Gunde Raneskog (c), Kerstin Andersson i Kumla (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Svea Wiklund (c), Carl Lidbom (s), Gunilla André (c), Ella Johnsson (c), Helge Klöver (s) och Björn Körlof (m).

